

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4

ศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช

หนังสือตำราที่ได้รับรางวัล โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถาบันทางสังคม: จากครอบครัวสู่รัฐ

1. ข้อความเบื้องต้น

สถาบันสังคมเป็นผลผลิตมาจากธรรมชาติของมนุษย์¹ กล่าวคือ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องอยู่ร่วมกัน เป็นสัตว์สังคมไม่ต่างจากสัตว์อื่น ๆ จนมักจะมีคำกล่าวอยู่เสมอ ๆ ว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมืองหรือมนุษย์เป็นสัตว์สังคม² อย่างไรก็ตาม Aristotle เห็นว่ามนุษย์นั้นมีความเป็นสัตว์การเมือง

¹Aristotle ได้อธิบายถึงลักษณะการเกิดขึ้นของสถาบันสังคมว่าเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์เอง กล่าวคือ สัตว์ชาติญาณของความเป็นสัตว์สังคมได้ถูกปลูกฝังในตัวมนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติ (A social instinct is implanted in all men by nature) (The Politics: 1253930) ลักษณะที่แน่ชัดของความเป็นสัตว์สังคมหรือสัตว์การเมืองในทรรศนะของ Aristotle ก็คือ มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น มนุษย์จะสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเองได้อย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อมนุษย์ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้จากการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเท่านั้น คุณธรรมทั้งหลาย เช่น ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความกตัญญูตเวทิตา ความรักหรือมิตรภาพ นั้น มนุษย์ไม่อาจรู้จักสิ่งเหล่านี้ได้หากมนุษย์แยกตัวเองออกจากสังคม Aristotle เห็นว่ามนุษย์แยกออกจากสังคมไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์ที่ไม่มีคามเพียงพอในตัวเอง (non self-sufficient) การอยู่แยกออกจากสังคมจะทำให้มนุษย์เกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมา Aristotle ยังกล่าวอีกด้วยว่า มนุษย์ที่ไม่สามารถอาศัยอยู่ในสังคมหรือผู้ซึ่งไม่มีความอยากอยู่ในสังคมเพราะว่าเขามีความเพียงพอสำหรับตัวเองแล้ว จะต้องเป็นสัตว์ป่าหรือไม้ก็พระเจ้า (The Politics: 1253926-29) ในหนังสือ *The Politics* Aristotle ได้อธิบายว่าสถาบันแรกของมนุษย์คือครอบครัว ครอบครัว หมายถึง การรวมตัวหรือกลุ่มคนที่ก่อตั้งขึ้นโดยธรรมชาติเพื่อจัดหาเลี้ยงดูความต้องการประจำวันของมนุษย์ (The Politics: 125b-12-13) โดยครอบครัวนั้นประกอบด้วยลูกหลาน ผู้ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “ได้ดูคนมาจากตัวเดียวกัน” (The Politics: 125b-17-18) และเมื่อหลายๆ ครอบครัวมารวมกันเข้าก็เรียกว่า หมู่บ้าน (Village) (ในที่นี้อาจเทียบได้กับคำว่า “เครือญาติ” หรือ “Kinship” ในความหมายปัจจุบัน -ผู้เขียน) และพัฒนาสูงสุดของการรวมตัวทางธรรมชาติ และเกิดก่อนครอบครัวและปัจเจกชน โดย Aristotle, ให้เหตุผลว่า เนื่องจากส่วนรวมย่อมมีความจำเป็นกว่าส่วนย่อย (The Politics: 1253a 19-20) โปรดดูรายละเอียดใน *The Politics*, edited by Stephen Everson, (Great Britain: Cambridge University Press, 1989), pp.1-4 นอกจากนี้ ควรอ่านบทนำหน้า xv-xxi ประกอบด้วย

²Aristotle, *The Politics*, p.3, 4; Claude Leve-Strauss, *The Elementary Structure of Kinship (Les Structures Elementaires dela Parents)*, (Boston: Beacon Press, 1969), p.3.

บ่อเกิดของกฎหมาย

ข้อความเบื้องต้น

การอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์เป็นธรรมดาที่จะต้องเกิดข้อพิพาทหรือปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นประกอบด้วยสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นปัจเจกชน และส่วนที่เป็นสมาชิกของสังคม และบ่อยครั้งที่ผลประโยชน์หรือความต้องการทั้งสองส่วนนี้ขัดแย้งกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมียกเว้น (rules) หรือแบบแผน (norms) เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและบังคับให้พฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเกิดความถูกต้อง และเป็นระเบียบเรียบร้อย ถึงแม้ว่านั่นก็ตามข้อพิพาทขัดแย้งภายในสังคมก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ ปัญหาที่น่าขบคิดในเรื่องนี้คือ ในสมัยสังคมบุพกาล (primitive society) ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขึ้นภายในสังคมสมาชิกในสังคมนั้นๆ ได้ทำอะไรสำหรับเป็นเกณฑ์พิจารณาความถูกต้อง ปัญหาที่น่าจะเป็นปัญหาที่น่าสนใจมากต่อนักนิติศาสตร์และนักมานุษยวิทยานี้ เนื่องจากว่าในขณะนั้นกฎเกณฑ์หรือแบบแผนที่ใช้ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมนั้นยังไม่ปรากฏออกมาให้เห็นเด่นชัดเป็นตัวบทกฎหมายอย่างในปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่มีกรอบวิชาชีพนักกฎหมาย เช่น ศาล อัยการหรือทนายความ ฉะนั้น เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นปัญหาที่ว่ามนุษย์จะใช้

การแบ่งประเภทของกฎหมาย

1. ข้อความคิดทั่วไป

นักนิติศาสตร์ในกลุ่ม Romano-Germanic หรือ Civil Law System ต่างยอมรับว่าการแบ่งแยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชน (private law) และกฎหมายมหาชน (public law) ออกจากกันนั้นมีความสำคัญมาก เป็นพื้นฐานความคิดในการแบ่งแยกกฎหมาย¹ จนอาจกล่าวได้ว่าการแบ่งแยกประเภทกฎหมายดังกล่าวเป็นรากฐานของวิชานิติศาสตร์ในระบบกฎหมาย Civil Law หรือพื้นฐานความคิดของกฎหมายตะวันตก² แม้ว่าจะมีนักนิติศาสตร์ท่านอื่นๆ แสดงความคิดเห็นวิจารณ์ไปต่างๆ นานาถึงข้อจำกัด หรือข้อบกพร่องของการแบ่งแยกกฎหมายข้างต้นก็ตาม ศาสตราจารย์ Hans Kelsen แม้จะไม่เห็นด้วยกับการแบ่งแยกกฎหมายออกเป็นกฎหมายเอกชนกับมหาชนก็ยังคงกล่าวว่า “ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชนที่ถูกกล่าวอ้างนั้นเป็นข้อแตกต่างเป็นพื้นฐานของ

¹ René David, “Structure and The Division of the Law,” in *International Encyclopedia of Comparative Law*, p.10; Szladits, “The Civil System,” in *International Encyclopedia*, p.20; Glendon and Osakwe, *Comparative Legal Tradition*, p.102 นอกจากนี้ นักกฎหมายญี่ปุ่นบางท่านก็ยังเห็นว่าการแบ่งแยกกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนมีความสำคัญ โปรดดู Shiono, “Public and Private law,” *Law in Japan* vol.19: 15, 1986, pp.16-17.

² Samuel, “Public and Private Law: A Private Lawyer’s Response,” *Modern Law Review*, 1983, p.558 โปรดดู Cohn, *Manual of German Law*, vol.1, p.7.

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

1. ข้อความคิดทั่วไป

การพิจารณาขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายนั้นอาจทำได้ถึงสามด้าน คือ ด้านเวลา ด้านบุคคลและด้านดินแดน โดยปกติแล้วการมีผลใช้บังคับของกฎหมายฉบับหนึ่งๆ จะมีผลทั้งในด้านเวลา บุคคลและดินแดนไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือ เมื่อกฎหมายฉบับหนึ่งได้ผ่านกระบวนการตรากฎหมายเรียบร้อยแล้วก็จะเกิดคำถามว่า เมื่อใดที่กฎหมายจะเริ่มมีผลใช้บังคับกับบุคคล อันเป็นแห่งมุมการศึกษาด้านเวลา และบุคคลที่ว่านี้ หมายถึงบุคคลใดบ้าง ซึ่งเป็นแห่งมุมการศึกษาในด้านบุคคล และประการสุดท้าย กฎหมายจะมีผลใช้บังคับทั่วราชอาณาจักรหรือไม่ อันเป็นแห่งมุมการศึกษาในด้านดินแดน ในบทนี้จะศึกษาทั้งสามด้านประกอบกัน โดยจะอธิบายถึงหลักทั่วไปและข้อยกเว้นของแต่ละหลัก

2. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายทางเวลา

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายทางเวลา หมายถึง เมื่อใดที่กฎหมายจะเริ่มต้นมีผลใช้บังคับกับบุคคล กฎหมายแต่ละฉบับอาจจะเริ่มมีผลใช้บังคับไม่เหมือนกัน ทั้งนี้จะระบุไว้ในกฎหมายฉบับนั้นอย่างแจ้งชัดว่า กฎหมายจะเริ่มมีผลใช้บังคับเมื่อใด โดยมักจะปรากฏอยู่ในมาตรา 2 ของแต่ละพระราชบัญญัติตามหลักทั่วไปแล้ว กฎหมายจะเริ่มมีผลใช้บังคับนับถัดจาก

บทที่

7

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ

กฎหมายแพ่ง: 1¹

หมวด 1 สิทธิ และหน้าที่ของบุคคลในกฎหมายแพ่ง

กฎหมายแพ่ง ได้แก่ กฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนในฐานที่เท่าเทียมกัน และความสัมพันธ์ที่ว่าเป็นเรื่องของสถานะของบุคคลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีได้เกี่ยวข้องในทางธุรกิจ ตัวอย่างของกฎหมายแพ่งที่สำคัญคือ กฎหมายลักษณะบุคคล ทรัพย์ นิติกรรม สัญญาหนี้ ละเมิด ครอบครัว และมรดก สำหรับกฎหมายพาณิชย์ นั้นเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการค้าขาย การประกอบธุรกิจพาณิชย์ ซึ่งมีรากฐานมาจากธรรมเนียมปฏิบัติของพวกพ่อค้าที่เรียกว่า *Lex mercatoria* แปลว่า “กฎหมายของพ่อค้า” ต่อมาได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นกฎหมายพาณิชย์ ในปัจจุบัน ตัวอย่างของกฎหมายพาณิชย์ที่สำคัญคือ บรรดาเอกเทศสัญญาทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เช่น ซื้อขาย เช่าทรัพย์ หุ่นส่วนบริษัท ประกันภัย ตัวเงิน เป็นต้น สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้กันในปัจจุบัน มีทั้งหมดด้วยกัน 6 บรรพ ดังนี้

บรรพ 1 ว่าด้วยหลักทั่วไป (ในบรรพที่หนึ่งเป็นบรรพที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายแพ่งเยอรมันซึ่งเป็นประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรกที่มีบทว่าด้วยหลักทั่วไปแยกออกจากกฎหมายแพ่งบรรพเฉพาะ) ซึ่งประกอบไป

¹ หยุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2536), หน้า 212 นอกจากนี้โปรดดู ปรีดี เกษมทรัพย์, *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป*, (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 84.

บทที่

8

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ

กฎหมายแพ่ง: 2

หมวด 1 การหมั้น

ข้อความเบื้องต้น

กฎหมายครอบครัวของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ กฎหมายลักษณะผัวเมีย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เดิม (พ.ศ. 2478) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แก้ไขใหม่ พ.ศ. 2519 และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันแก้ไขใหม่ พ.ศ. 2533 มิได้มีการให้คำนิยามหรืออธิบายว่าการหมั้น (betrothal) คืออะไร เมื่อเปิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวแล้ว มาตราแรกของบรรพนี้บัญญัติว่า “การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ สิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว” และวรรคสองบัญญัติว่า “การหมั้นที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติวรรคหนึ่งเป็นโมฆะ” เหตุผลที่ผู้ร่างกฎหมายมิได้ให้คำนิยามการหมั้นว่า หมายถึงอะไรนั้นน่าจะเข้าใจได้ว่าเพราะคนไทยทั่วไปต่างเข้าใจแล้วว่าการหมั้น คืออะไร สังคมไทยตั้งแต่โบราณมานั้นก่อนที่จะทำพิธีแต่งงานมักจะทำพิธีหมั้นเสียก่อนจนกลายเป็นจารีตประเพณีไปแล้ว คนไทยจึงมักจะคุ้นเคยกับ ประเพณีการหมั้นที่จะต้องทำอะไรบ้าง กอปรทั้งตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า เมื่อทำพิธีหมั้นแล้วจะก่อให้เกิดผลทางสังคมและกฎหมายอย่างไร ในกฎหมาย ลักษณะผัวเมีย มาตรา 105 บัญญัติว่า “ชายให้ผู้หญิงลูกสาวหลานสาวท่าน บิดามารดาหญิงยินยอมให้ชายได้มีขันหมากหมั้นนั้นจะทำการ...” จะเห็น

กฎหมายรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่หนึ่ง: กฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วไป

1. ข้อความคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

1.1 ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้อาจแบ่งได้ออกเป็นสองประเภทหลักๆ คือรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (unwritten constitution) และรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร (written constitution) ประเทศที่เป็นแม่แบบของรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรคือประเทศอังกฤษ¹ ส่วนประเทศที่เป็นแม่แบบของรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรคือประเทศสหรัฐอเมริกา² แต่ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่มักนิยมใช้รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพราะมีความชัดเจนแน่นอนกว่า อีกทั้งประชาชนยังได้ทราบถึงสิทธิเสรีภาพของตนว่ารัฐธรรมนูญได้รับเอาสิทธิเสรีภาพอะไรบ้าง

¹อย่างไรก็ตาม ประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางรัฐธรรมนูญคือพระราชบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี

²ผู้สนใจประวัติรัฐธรรมนูญของประเทศไทยโปรดอ่าน John R. Vile, *A Companion to The United States Constitution and Its Amendments*, (U.S.A.: Praeger, 1993); Alexander (ed.), *Constitutionalism: Philosophical Foundation*, (United Kingdom: Cambridge University, 1998), pp.16-63.

กฎหมายขัดกัน

1. ความหมายของคำว่า “กฎหมายขัดกัน”

ก่อนที่จะศึกษาทำความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายขัดกันนั้น ผู้เรียนควรจะต้องรู้และเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “กฎหมายขัดกัน” (Conflict of Laws) หรือนักนิติศาสตร์บางท่านเรียกว่า “กฎเกณฑ์แห่งการเลือกกฎหมาย” (rules of choice of law) เสียก่อนว่ามีความหมายประการใด เมื่ออ่านตำรากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายขัดกันแล้วจะพบว่า นักนิติศาสตร์ได้อธิบายความหมายของกฎหมายขัดกันไว้ใกล้เคียงกันแม้ว่าจะใช้ถ้อยคำสำนวนแตกต่างกัน เช่น พระยาศรีวิศาลวาจา¹ อธิบายว่า กฎหมายขัดกันนั้นหมายถึงกฎหมายที่ใช้กับคดีซึ่งมีลักษณะต่างประเทศปะปนอยู่ด้วยแล้วก็เป็นกรณีที่จะพึงเอากฎหมายของประเทศต่างๆ มาปรับใช้ได้ในคดีอันเดียวกัน ส่วนอาจารย์ทวี ตะเวทีกุล² อธิบายว่า กฎหมายขัดกัน คือ สภาพการณ์ในกฎหมายที่เกิดขึ้นเผชิญหน้ากับศาลขณะที่สิทธิอันเป็นที่โต้เถียงกันและซึ่งศาลจะต้องทำการพิพากษาชี้ขาดนั้นได้เกิดขึ้นภายในพฤติการณ์ต่างๆ โดยทำนองที่ว่าสภาพการณ์เช่นนั้นอาจจะตกอยู่ในขอบบังคับแห่งกฎหมายของประเทศต่างๆ กันได้ใน

¹ พระยาศรีวิศาลวาจา, *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล*, (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2473), หน้า 77.

² ทวี ตะเวทีกุล, *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล*, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2478), หน้า 175.

กฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อความคิดทั่วไป

กฎหมายมิได้มีจำกัดเฉพาะกฎหมายภายในของแต่ละรัฐเท่านั้น ในสังคมนระหว่างประเทศที่ประกอบไปด้วยรัฐอธิปไตยเป็นจำนวนมาก (ปัจจุบันมีรัฐทั้งหมด 192 รัฐ) รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ การอยู่ร่วมกันย่อมอาจเกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสุขเรียบร้อยและความมั่นคง จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่คอยควบคุมมิให้รัฐละเมิดสิทธิของอีกรัฐหนึ่ง อีกทั้งกฎหมายระหว่างประเทศยังทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างรัฐเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านอื่นๆ ของรัฐให้เกิดประโยชน์แก่ประชาคมระหว่างประเทศอีกด้วย สุภาษิตที่ว่า ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย (*ubi societas ibi jus*) นั้น ใช้กับสังคมนระหว่างประเทศได้ด้วย

1. ความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ¹

กฎหมายระหว่างประเทศ คือ กฎหมายที่กำหนดแบบแผนทางกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ทางกฎหมายทั้งในยามสันติและยามสงครามแก่

¹ see Restatement of The Law, *The Foreign Relations Law of The United States: Volume 1*, (U.S.A.: ST. Paul, Minn, 1986), pp.16-24; Wallace, *International Law*, (London: Sweet & Maxwell, 1997), p.1; Higgins, *Problems and Process*, (Great Britain: Clarendon Press, 1994), pp.2-16; August, *Public International Law*, (U.S.A.: Prentice-Hall Inc., 1995), p1.

บทสรุปและข้อคิดเห็น

การศึกษาวิชานิติศาสตร์มิได้หมายถึง การทำความเข้าใจพระราชบัญญัติเป็น เรื่อง ๆ แต่เป็นการศึกษา “หลักกฎหมาย” ควบคู่ไปกับ “นิติวิธี” หลักกฎหมายแต่ละหลักมีความสัมพันธ์ กับสังคมอย่างแยกกันไม่ออก ฉะนั้นในบทแรก ผู้เขียนจึงได้พยายามที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง สถาบันสังคมที่มีต่อการเกิดขึ้นและพัฒนาการของกฎหมาย ในส่วนของสถาบันสังคมนั้นก็จะอธิบาย โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัวจนถึงรัฐสมัยใหม่ สำหรับในส่วนของกฎหมายนั้นก็จะอธิบายถึงการเกิดขึ้น และการคลี่คลายขยายตัวของกฎหมายตั้งแต่กฎหมายครอบครัวจนถึงกฎหมายเทคนิค นอกจากนี้ แล้ว หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงหลักกฎหมาย กรอบความคิดและนิติวิธี แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ ครบถ้วนก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการตีความกฎหมายซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการปรับใช้กฎหมายมิใช่เป็นเรื่องที่วางกฎหมายเขียนไว้ว่าอย่างไร ผู้ใช้กฎหมายก็ใช้ไปตามนั้น แต่ ผู้ใช้ต้องเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ถ้อยคำในกฎหมายย่อมมีข้อจำกัดใน ตัวเอง แม้ว่าผู้ร่างจะร่างกฎหมายนั้นอย่างรัดกุมเพียงใด ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของ “ถ้อยคำ” หรือของ “บทบัญญัติ” ก็หาหมดสิ้นตามไปไม่ เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวแล้ว นักกฎหมายที่เข้าใจ วิธีการตีความกฎหมายก็สามารถแก้ไขปัญหาคำให้ลุล่วงได้โดยที่อาจไม่จำเป็นต้องแก้ไขหรือบัญญัติ กฎหมายขึ้นใหม่เสมอไป

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับสังคม และศึกษากรอบความคิด ทัวไปซึ่งเป็นพื้นฐานของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบ่อเกิด (แหล่งที่มา) ของกฎหมาย การแบ่ง ประเภทของกฎหมาย ขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมาย ธรรมเนียมปฏิบัติและระบบของกฎหมาย รวมทั้งเรื่องการตีความซึ่งปรากฏอยู่ในภาคแรกนั้น ผู้เรียนก็จะเข้าใจว่าวิชานิติศาสตร์มิได้จำกัด เพียงแค่ตัวบทที่เป็นมาตราๆ เท่านั้น แต่การเรียนวิชานิติศาสตร์จะต้องเรียนทฤษฎีที่เป็น หลักกฎหมายหรือเป็นข้อความคิดอันเป็นพื้นฐานของกฎหมายเสียก่อน

เมื่อผู้เรียนได้ทำความเข้าใจหลักเบื้องต้นของการศึกษากฎหมายแล้ว หลังจากนั้นจึงจะมา เรียนกฎหมายแต่ละแขนงโดยเริ่มต้นจากกฎหมายแพ่งเรื่อยไปจนถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ดังปรากฏในภาคสอง

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษากฎหมายที่เป็น positive law พอสมควรแล้ว ก็สามารถแลเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาคทัวไปและภาคเฉพาะได้ กล่าวคือ เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องหนึ่งเรื่องใด ออกมาแล้วผู้เรียนก็ต้องระลึกไว้ในใจเสมอว่า บ่อเกิดของกฎหมายเรื่องนั้นอยู่ที่ใด กฎหมายนั้นเป็น กฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชน หรือมีลักษณะทั้งสองอย่าง ขอบเขตการบังคับใช้มีว่าอย่างไร

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย

ตำราเล่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือภาคทั่วไปและภาคเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวกับภาคทั่วไป เนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้อความคิดพื้นฐานที่จำเป็นต่อการศึกษาวิชานิติศาสตร์ (Theoretical Framework) สำหรับภาคเฉพาะนั้นเป็นการอธิบายเนื้อหาของกฎหมายซึ่งเป็นการศึกษาที่เรียกว่านิติศาสตร์โดยแท้ (Legal Dogmatic)

ส่วนที่หนึ่ง: ในภาคทั่วไปนั้น จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของสถาบันสังคมตั้งแต่ครอบครัวสู่รัฐสมัยใหม่และวิวัฒนาการของแบบแผนที่ใช้ควบคุมความประพฤติของสมาชิกโดยเริ่มจากกฎหมายประเพณีมาสู่กฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่ากฎหมายมิใช่เกิดจากคำสั่งของรัฐอธิปไตยอย่างเดียว แต่เกิดจากกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและการให้เหตุผลในทางนิติศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงการแบ่งประเภทกฎหมายว่า กฎหมายอาจแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภทและใช้เกณฑ์อะไรเป็นเครื่องพิจารณา อีกทั้งยังได้อธิบายขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงการตีความกฎหมายด้วยอันจะเป็นพื้นฐานทำความเข้าใจในภาคเฉพาะที่กล่าวถึงเนื้อหาของกฎหมายแต่ละแขนงต่อไป ส่วนบทสุดท้ายของภาคทั่วไปได้กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติทางกฎหมาย (Legal Tradition) หรือระบบกฎหมายสมัยใหม่คือ ระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) และระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ว่ามีลักษณะที่สำคัญอย่างไร และมีอิทธิพลต่อกฎหมายไทยเพียงใด

ส่วนที่สอง: สำหรับภาคเฉพาะนั้นได้ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายขัดกัน เป็นต้น ส่วนนี้ผู้อ่านจะได้ศึกษาหลักเกณฑ์ที่สำคัญของกฎหมายต่างๆ โดยผู้เขียนได้เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับระบบกฎหมายที่สำคัญคือระบบกฎหมายภาคพื้นยุโรปและกฎหมายอังกฤษ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ตำราเล่มนี้ได้ให้รายชื่อหนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษไว้หลายเล่ม อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจที่จะค้นคว้าต่อไปในหัวข้อหนึ่งหัวข้อใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช

• นิติศาสตรบัณฑิต (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), LL.M. Golden Gate University (U.S.A.), Certificate of American Law University of Wisconsin (U.S.A.), S.J.D., University of Wisconsin-Madison

• ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โปรดดูประวัติผู้เขียนเพิ่มเติมในท้ายเล่ม)

ISBN 978-616-314-344-0

9 786163 143440

ราคา 420 บาท
หมวดกฎหมาย